WORLD FORUM ON ACADEMIC INNOVATION AND DIGITAL LITERACY

O‘ZBEKISTONDA HUDUDLARNI KOMPLEKS RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH

Ubaydullayeva Nozima Abbosbek qizi

Namangan davlat universiteti

Email: nozimakhon.04@gmail.com

Orcid: 0009-0000-1479-2780

Annotatsiya. Mazkur maqolada O‘zbekistonda hududlarni kompleks rivojlantirishning nazariy asoslari, iqtisodiy mexanizmlari va ularni takomillashtirish masalalari tadqiq etilgan. Hududlar iqtisodiy salohiyatidan samarali foydalanish, investitsiyalarni jalb etish, infratuzilmani rivojlantirish hamda hududlar o‘rtasidagi ijtimoiy-iqtisodiy tafovutlarni kamaytirishning ahamiyati tahlil qilingan. Shuningdek, rivojlangan davlatlar tajribasi asosida hududiy rivojlanishni jadallashtirish bo‘yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqilgan. Tadqiqot natijalari hududlarning raqobatbardoshligini oshirish, yangi ish o‘rinlarini yaratish va barqaror iqtisodiy o‘sishni ta’minlashga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: hududiy iqtisodiyot, kompleks rivojlanish, hududiy siyosat, investitsiya, infratuzilma, iqtisodiy o‘sish, mahalliy rivojlanish, hududiy raqobatbardoshlik, innovatsiya, barqaror rivojlanish.

Abstract. This article examines the theoretical foundations and economic mechanisms of integrated regional development in Uzbekistan. The study analyzes the effective use of regional economic potential, investment attraction, infrastructure development, and the reduction of socio-economic disparities among regions. Based on international experience, practical recommendations are proposed to improve regional competitiveness, create new jobs, and ensure sustainable economic growth.

Keywords: regional economy, integrated development, regional policy, investment, infrastructure, economic growth, regional competitiveness, innovation,

sustainable development.

Аннотация. В статье исследуются теоретические основы и экономические механизмы комплексного развития регионов Узбекистана. Проанализированы вопросы эффективного использования экономического потенциала регионов, привлечения инвестиций, развития инфраструктуры и сокращения социально-экономических различий между регионами. На основе международного опыта разработаны научно-практические рекомендации по повышению конкурентоспособности регионов, созданию новых рабочих мест и обеспечению устойчивого экономического роста.

Ключевые слова: региональная экономика, комплексное развитие, региональная политика, инвестиции, инфраструктура, экономический рост, конкурентоспособность регионов, инновации, устойчивое развитие.

Kirish. Bugungi kunda hududlarni kompleks rivojlantirish mamlakatning barqaror iqtisodiy o‘sishini ta’minlashning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Hududlarning tabiiy, iqtisodiy va mehnat resurslaridan samarali foydalanish, investitsiyalarni jalb etish hamda zamonaviy infratuzilmani rivojlantirish orqali ularning raqobatbardoshligini oshirish mumkin.

So‘nggi yillarda O‘zbekistonda hududlarni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish, investitsiya muhitini yaxshilash va yangi ish o‘rinlarini yaratishga qaratilgan keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Biroq hududlar o‘rtasidagi iqtisodiy rivojlanish darajasidagi tafovutlar, ayrim infratuzilma muammolari va investitsiyalarni jalb qilishdagi farqlar ushbu yo‘nalishda ilmiy izlanishlar olib borishni talab etadi.

Tadqiqotning maqsadi – O‘zbekistonda hududlarni kompleks rivojlantirishning iqtisodiy mexanizmlarini tahlil qilish va ularni takomillashtirish bo‘yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqish.

Tadqiqotning vazifalari:

- hududiy rivojlanishning nazariy asoslarini o‘rganish;

- hududlar rivojlanishiga ta’sir etuvchi omillarni tahlil qilish;
- xorijiy tajribani o‘rganish;
- hududlarni rivojlantirish bo‘yicha takliflar ishlab chiqish.

Tadqiqot obyekti – O‘zbekistonda hududlarni kompleks rivojlantirish jarayoni.

Tadqiqot predmeti – hududlarni rivojlantirishda yuzaga keladigan iqtisodiy munosabatlar va ularni tartibga solish mexanizmlaridir.

Adabiyotlar sharhi. Hududiy iqtisodiyot va hududlarni kompleks rivojlantirish masalalari ko‘plab xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan o‘rganilgan. Ushbu tadqiqotlarda hududlarning iqtisodiy salohiyatidan samarali foydalanish, investitsiyalarni jalb etish, infratuzilmani rivojlantirish hamda hududlararo iqtisodiy tafovutlarni kamaytirish masalalariga alohida e’tibor qaratilgan.

Xorijiy olim M. Porter hududlarning raqobatbardoshligini oshirishda klasterlar va mahalliy resurslardan samarali foydalanish muhim ekanligini ta’kidlaydi. P. Krugman esa hududiy iqtisodiy rivojlanishda ishlab chiqarishning geografik joylashuvi va iqtisodiy integratsiyaning ahamiyatini ilmiy asoslab bergan.

Jahon banki, OECD va BMTning tadqiqotlarida hududiy rivojlanish iqtisodiy o‘sishning muhim omili sifatida baholanib, infratuzilmani rivojlantirish, investitsiyalarni rag‘batlantirish va innovatsiyalarni joriy etish asosiy yo‘nalishlar sifatida ko‘rsatilgan.

Mahalliy tadqiqotlarda esa hududlarning investitsion jozibadorligini oshirish, sanoatni rivojlantirish, kichik biznesni qo‘llab-quvvatlash hamda hududlar o‘rtasidagi iqtisodiy tafovutlarni kamaytirish masalalari yoritilgan.

Adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, O‘zbekistonda hududlarni kompleks rivojlantirish bo‘yicha muayyan ilmiy izlanishlar mavjud bo‘lsa-da, hududiy salohiyatdan samarali foydalanishning zamonaviy iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish masalasi hali ham dolzarb bo‘lib qolmoqda. Shu sababli mazkur

maqolada ushbu yo‘nalish kompleks tahlil qilinib, amaliy tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Tadqiqot metodologiyasi. Mazkur tadqiqotda O‘zbekistonda hududlarni kompleks rivojlantirishning iqtisodiy mexanizmlarini baholash va ularni takomillashtirish bo‘yicha ilmiy xulosalar ishlab chiqish maqsadida zamonaviy ilmiy tadqiqot usullaridan foydalanildi.

Tadqiqotning nazariy asosini hududiy iqtisodiyot, mintaqaviy rivojlanish va investitsiya siyosati bo‘yicha mahalliy hamda xorijiy olimlarning ilmiy ishlari tashkil etdi. Shuningdek, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining farmon va qarorlari, Milliy statistika qo‘mitasi ma’lumotlari hamda Jahon banki va OECD hisobotlaridan foydalanildi.

Tadqiqotda qiyosiy tahlil, statistik tahlil, tizimli yondashuv, analiz va sintez hamda umumlashtirish usullari qo‘llanildi. Mazkur usullar hududlarning iqtisodiy rivojlanish holatini baholash va mavjud muammolarni aniqlash imkonini berdi.

Tadqiqot natijalari va tahlili. So‘nggi yillarda hududlarni kompleks rivojlantirishga qaratilgan davlat dasturlari amalga oshirilishi natijasida hududlarning iqtisodiy salohiyati oshib bormoqda. Yangi sanoat korxonalari tashkil etilishi, yo‘l-transport va muhandislik-kommunikatsiya infratuzilmasining yaxshilanishi investitsion jozibadorlikni kuchaytirmoqda.

Shu bilan birga, ayrim hududlarda sanoatning sust rivojlanganligi, investitsiyalar hajmining pastligi va infratuzilma bilan bog‘liq muammolar saqlanib qolmoqda. Bu esa hududlar o‘rtasida iqtisodiy rivojlanish darajasida tafovutlarni yuzaga keltirmoqda.

Hududlarning iqtisodiy rivojlanishi tabiiy resurslar, mehnat salohiyati, transport infratuzilmasi, investitsiya muhiti va tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash darajasiga bog‘liq. Mazkur omillar samarali boshqarilganda hududlarda yangi ishlab chiqarish quvvatlari yaratiladi, bandlik oshadi va mahalliy byudjet daromadlari ko‘payadi.

Rivojlangan davlatlar tajribasi shuni ko‘rsatadiki, hududlarni kompleks

rivojlantirishda mahalliy resurslardan samarali foydalanish, hududiy klasterlarni shakllantirish va investitsiyalarni rag‘batlantirish muhim ahamiyatga ega. Germaniya, Janubiy Koreya va Xitoyda hududiy rivojlanish dasturlari natijasida sanoat, xizmatlar va innovatsion faoliyatning o‘sishiga erishilgan.

Mazkur tajribalardan kelib chiqib, O‘zbekiston uchun quyidagi yo‘nalishlarni amalga oshirish maqsadga muvofiq:

1. hududlarning ixtisoslashuviga mos investitsiya loyihalarini kengaytirish;
2. sanoat va xizmatlar klasterlarini rivojlantirish;
3. transport-logistika infratuzilmasini takomillashtirish;
4. mahalliy tadbirkorlikni moliyaviy qo‘llab-quvvatlash;
5. hududlarda innovatsion texnologiyalarni joriy etishni jadallashtirish.

Ushbu chora-tadbirlar hududlarning iqtisodiy salohiyatidan yanada samarali foydalanish, yangi ish o‘rinlari yaratish hamda hududlar o‘rtasidagi iqtisodiy tafovutlarni qisqartirishga xizmat qiladi.

Xulosa. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, hududlarni kompleks rivojlantirish O‘zbekistonning barqaror iqtisodiy o‘sishini ta’minlash, aholi bandligini oshirish va hududlar o‘rtasidagi ijtimoiy-iqtisodiy tafovutlarni kamaytirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Hududlarning tabiiy, mehnat va investitsion salohiyatidan samarali foydalanish ularning raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

Tahlillar shuni ko‘rsatdiki, mamlakatda hududlarni rivojlantirish bo‘yicha keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilayotgan bo‘lsa-da, ayrim hududlarda investitsiyalar hajmining pastligi, infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanmagani hamda innovatsion loyihalarning kamligi mavjud muammolar sifatida saqlanib qolmoqda.

Mazkur muammolarni bartaraf etish uchun hududlarning ixtisoslashuviga mos investitsiya loyihalarini kengaytirish, sanoat va xizmatlar klasterlarini rivojlantirish, transport-logistika infratuzilmasini takomillashtirish hamda mahalliy tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash zarur.

Xulosa qilib aytganda, hududlarni kompleks rivojlantirishning zamonaviy iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish O‘zbekiston hududlarining iqtisodiy salohiyatini yanada oshirish, yangi ish o‘rinlari yaratish, aholi turmush darajasini yuksaltirish va mamlakatning uzoq muddatli barqaror rivojlanishini ta’minlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Porter M. E. Competitive Advantage of Nations. New York: Free Press, 1990. 896 p.
2. Krugman P. Geography and Trade. Cambridge: MIT Press, 1991. 156 p.
3. OECD. Regional Development Policy Toolkit. Paris: OECD Publishing, 2023.
4. World Bank. World Development Report 2024. Washington, D.C.: World Bank, 2024.
5. United Nations Development Programme (UNDP). Human Development Report 2025. New York: UNDP, 2025.
6. Asian Development Bank. Asian Development Outlook 2024. Manila: Asian Development Bank, 2024.
7. OECD. Regions and Cities at a Glance 2024. Paris: OECD Publishing, 2024.
8. United Nations. Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development. New York: United Nations, 2015.
9. European Commission. Regional Development and Cohesion Policy 2021–2027. Brussels: European Commission, 2023.
10. World Economic Forum. The Future of Growth Report 2024. Geneva: World Economic Forum, 2024.
11. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF–60-son Farmoni “2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”.

12. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrdagi PF–158-son Farmoni “O‘zbekiston – 2030” strategiyasi to‘g‘risida.
13. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining hududlarni kompleks rivojlantirish va investitsiya siyosatini takomillashtirishga oid farmon va qarorlari.
14. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. Hududlarni kompleks ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish dasturlari. Toshkent, 2024.
15. O‘zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi. Iqtisodiy rivojlanish bo‘yicha yillik hisobot. Toshkent, 2024.
16. O‘zbekiston Respublikasi Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligi. Investitsiya faoliyati yakunlari bo‘yicha hisobot. Toshkent, 2024.
17. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. O‘zbekiston Respublikasining ijtimoiy-iqtisodiy holati. Toshkent, 2024.
18. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. Hududlar statistik to‘plami. Toshkent, 2024.
19. O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi. Ilm-fan va innovatsion faoliyat to‘g‘risida yillik hisobot. Toshkent, 2024.
20. OECD. OECD Regions and Cities at a Glance. Paris: OECD Publishing, 2022.
21. United Nations Industrial Development Organization (UNIDO). Industrial Development Report 2024. Vienna: UNIDO, 2024.
22. European Investment Bank. Cohesion and Regional Development Report. Luxembourg: EIB, 2023.
23. World Bank. Competitive Cities for Jobs and Growth. Washington, D.C.: World Bank.
24. Rodríguez-Pose A. The Revenge of the Places That Don’t Matter. Cambridge Journal of Regions, Economy and Society. 2018. Vol. 11. No. 1. P. 189–209.
25. Barca F., McCann P., Rodríguez-Pose A. The Case for Regional Development

Intervention: Place-Based versus Place-Neutral Approaches // Journal of Regional Science. 2012. Vol. 52. No. 1. P. 134–152.